

La moneda de Lleida al segle XVII

X. SANAHUJA ANGUERA

1. INTRODUCCIÓ

Cal considerar la ciutat de Lleida com un cas excepcional dins el conjunt de poblacions catalanes emissores de moneda. D'una banda, les fabricacions de pugeses, iniciades poc abans del 1300, es corresponen amb les primeres emissions catalanes de moneda municipal. De l'altra, la ciutat fou l'única de tot el país, amb la lògica excepció de Barcelona, que aconseguí i executà un privilegi per poder fabricar moneda pròpia a perpetuïtat. Aquest privilegi, la primera versió del qual no s'ha retrobat, fou renovat el 1599 per tal de substituir la possibilitat de fabricar pugeses (monedes de valor 1/4 de diner) per la de fabricar diners, més d'acord amb la pràctica del moment

És relativament abundant la bibliografia sobre la moneda lleidatana. A part dels referents obligats de Botet i Crusafont, és forçós destacar els treballs de F. Mateu Llopis¹ i d'A. Hernández Palmés.² Ambdós estudiosos s'han caracteritzat per transcriure o registrar nombrosos documents monetaris, el primer centrat en el segle XV, i el segon en la Guerra dels Segadors. És remarcable la feina feta per Hernández Palmés, que aconseguí recopilar fins a 85 documents inèdits del període 1640-1644.

L'àmplia bibliografia sobre la història de la moneda de Lleida contrasta amb la lenta i difícil identificació de les mateixes monedes. Els menuts o diners del segle XVII, per exemple, no van ser reconeguts per Botet. La moneda de la Guerra

1. F. MATEU LLOPIS, *Datos y documentos para la historia monetaria de Lérida. Siglos XIII-XVII*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1945.

2. A. HERNÁNDEZ PALMÉS; «Historia documental de las monedas leridanas, acuñadas durante la Guerra de Segadores 1640-1659». A *I Congreso Nacional de Numismática*, Zaragoza, 1972.

dels Segadors també va tardar molt en ser identificada i, encara avui, se'n conèixen rars exemplars. Les pugeses, malgrat ser abundants, plantegen encara força problemes de cronologia.

Aquest article pretén tractar les encunyacions monetàries lleidatanes sorgides arran del renovat privilegi del 1599, i closes, encara durant la Catalunya sobirana, el 1660.

2. PRIMERA EMISSIÓ: MENUTS VELL (1599-1630)

El mes de juny de l'any 1599, la ciutat de Lleida rebé un privilegi reial que li permetia fabricar menuts en lloc de pugeses.³ Ja feia anys que el Consell lleidatà demanava aquest privilegi (doc. 1), ja que la ciutat tenia establerta una Taula de Canvi (des del 1589)⁴ i l'administració d'una fàbrica de moneda podia resultar molt beneficiosa per a la ciutat. Aquesta preocupació de les autoritats municipals ens fa qüestionar el fet, acceptat fins avui, que hi hagués pugeses lleidatanes en circulació durant el segle XVI. No és el tema del present article, però és probable que les emissions de pugeses no sobrepassessin gaire l'any 1500. El fet que el privilegi reial de 1598 esmenti la substitució de les pugeses per menuts s'hauria d'acceptar més aviat com una qüestió legal, en la que es deixava clar que la ciutat podia anar més enllà del seu antic privilegi que només permetia la fabricació de pugeses. En aquesta mateixa línia, cal destacar l'absència de citacions sobre la circulació o fabricació de pugeses lleidatanes durant el segle XVI⁵. Fins i tot l'any 1556, quan moltes poblacions catalanes es decidiren a fabricar moneda pròpia, els paers de Lleida varen recórrer a la moneda jaquesa per tal de solucionar els problemes d'abastiment de la moneda menuda.

L'inici de l'emissió de menuts s'acordà el 23 de juliol d'aquell any 1599 (doc. 2).

Des del primer moment, el Consell lleidatà adoptà una política molt saludable que consistia en anar fabricant menuts en quantitat, però sense treure'ls tots de cop a la circulació. Aquesta mesura evitava el descrèdit que van patir moltes monedes municipals a Catalunya quan els seus responsables van decidir inundar el mercat amb fabricacions excessives. La circulació de massa quantitat de moneda fiduciària produïa un efecte pernicios en la salut econòmica: l'atresorament de la bona moneda de plata i el consegüent encariment del seu valor. És a dir, que un ral de plata era preferit i cotitzat amb sobrepreu respecte a un ral de diners de coure.

3. J. BOTET, *Les monedes catalanes*, Vol. III, p. 66, doc. CV; Arxiu de la Corona d'Aragó, *Cancelleria reial*, reg. 4879, f. 25.

4. J. RENOM MOLINA, «La Taula de Canvi i depòsits de Lleida en el segle XVI», *Miscel·lània de les terres de Lleida al segle XVI*, Lleida, 1995, p. 377-397.

5. L'únic índex ens el proporciona ANTICH ROCA el 1564, però l'erudit gironí esmenta les poblacions amb capacitat de fabricar moneda, i no necessàriament les que en el seu temps en feien córrer.

Els beneficis originats amb la nova emissió de menuts també es planificaren des del principi. Un terç dels guanys havia d'ésser destinat a la construcció del pont, i la resta de diners s'havien de reservar a la Taula de Canvi en previsió de lluir censals carregats sobre la ciutat (doc. 3). Aquest acord vinculava no només l'equip de govern del moment sinó també els futurs paers, que haurien de jurar-lo obligatòriament.

El 1609, el Consell General de Lleida donà el vist-i-plau a la possibilitat de deixar sumes de menuts a Universitats i particulars que ho demanessin (doc. 6). Aquest acord ens assabenta que la circulació dels menuts lleidatans estava prou consolidada fora de la ciutat i també d'una certa demanda i necessitat de moneda de poc valor al país.

Quan va arribar la crisi monetària generalitzada del 1611, la ciutat de Lleida es va servir dels seus menuts per fer front al recanvi de la moneda de plata, sense haver de preocupar-se, com ho van haver de fer moltes altres poblacions, d'iniciar una nova emissió (doc. 7-9). Val la pena destacar algunes dades sobre aquest recanvi de l'any 1611 a Lleida: la ciutat acordà recanviar els rals vells autèntics a raó de set sous per unça i autoritzà la substitució de 6.000 lliures de plata per nova moneda barcelonina fabricada a molinet aquell mateix any.

S'ha parlat molt de la imperfecció d'aquests primers menuts lleidatans, fabricats a martell, sense barreja de plata, i sense gaires concessions a la plasticitat ni a la seguretat. El mateix Botet donà a conèixer un informe de l'any 1612 en el qual el rei preguntava al seu lloctinent a Catalunya si eren certes les acusacions d'abusos comesos en la fabricació d'aquests menuts i si era veritat que aquesta estava encomanada a un ferrer.⁶

La pregunta reial del 1612 ens assabenta de la data en la que els menuts lleidatans degueren plantejar més problemes a la ciutat. El 1614 consta per primer cop l'excessiva circulació dels menuts i la preocupació de les autoritats davant la impossibilitat de recaptar moneda de plata (doc. 10). Entre el 1615 i el 1619 es reiteraven els acords del Consell que prohibien el curs d'altres monedes municipals (doc. 11-13). Aquesta seqüència de fets i acords coincideix amb el que succeïa simultàniament a altres poblacions catalanes. Ara bé, el cas de Lleida presenta una singularitat que ja hem mencionat, en relació a la majoria de poblacions emissores de moneda: la bona administració dels menuts de Lleida va endarrerir molts anys la seva retirada traumàtica. Cap al 1623, els vells menuts encara estaven en circulació sense gaires més problemes que vint-i-cinc anys enrere, i encara ho estarien uns quants anys més i compartrien el protagonisme amb els menuts de nou encuny. En aquesta època, en canvi, la major part de poblacions catalanes ja s'havien vist obligades a retirar la moneda pròpia.

Es distingeixen dues varietats d'aquests menuts. La primera, de pitjor art, du

6. BOTET, III, p. 67; ARXIU DE LA CORONA D'ARAGÓ (ACA), Cancelleria Reial, reg. 4898, f. 98.

un retrat allargassat, amb una corona simplificada formada per sis traços curts perpendiculars a un traç més llarg que serveix de base. El segon grup de menuts presenta un retrat de més bon estil, en el qual la corona està més treballada i ornada. La descripció d'aquests menuts del 1599 és la següent⁷:

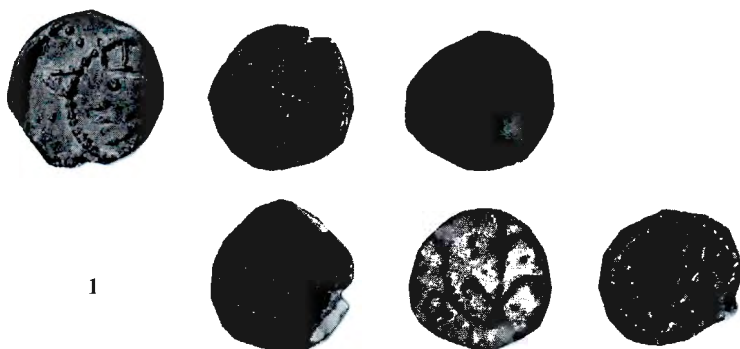
Anv.: Efígie coronada a l'esquerra. Llegenda LEIDA

Rev.: Ramellet. Llegenda LEIDA

Pes: 0,90g. Ø: 12 mm.

Crusafont. 1767 i 1768

Imatges 1 i 2

1

1: Menuts vells del tipus tosc. Anversos i reversos al doble de mida.

2

2: Menuts vells de bon estil. Augmentats al doble.

7. M. CRUSAFONT, *La moneda catalana local* (s. XIII-XVIII), Barcelona, 1990.

3. SEGONA EMISSIÓ: MENUTS NOUS (1623-1632)

3.1. Inici i característiques

El 10 de gener del 1623, el Consell lleidatà acordà fer fabricar més menuts (doc. 14). En un principi, la idea era la de no alterar l'empremta dels menuts que s'havien fabricat a partir del 1599. És possible que la fabricació s'iniciés a bon ritme, i potser els menuts de més bon estil descrits anteriorment corresponguin a la fabricació iniciada a principis del 1623. Però l'arribada d'un nou giny, que permetia tallar i arrodonir els menuts amb més perfecció, degué alterar forçosament les previsions inicials (doc. 15). El que deduïm de la documentació exhumada és que a partir de l'octubre es dugué a terme una nova fabricació de menuts, tallats per procediments mecànics, els quals foren trets a la circulació sense retirar els anteriors.

Les característiques d'aquesta emissió de menuts nous són:

Anv.: Efigie coronada a la dreta. Llegendada +CIVITAS

Rev.: Ramellet. Llegendada +ILERDE

Pes: 1,25g. Ø: 14 mm.

Crusafont. 1769

Imatge 3

Crusafont també cataloga diverses varietats en les llegendes:

Amb revers +ILERDA (Crus. 1771)

Amb anvers +ILERDE i revers +CIVITAS (Crus. 1772)

Amb anvers i revers +CIVITAS (Crus. 1773)

Amb anvers +C·I·V·I·T·A·S i revers +I·L·E·R·D·A· («Acreixements a la moneda catalana local», *Acta Numismàtica* núm 24, 1994, n. 26).

Un fet ben curiós succeí l'any 1627 en el procés judicial contra un falsificador dels menuts nous de Lleida. En el judici declarà el mestre serraller Roc Mestre, autor dels encunyats dels menuts, que certificà que aquests duïen a l'anvers la llegenda CIVITAS i al revers la llegenda ILERDE. Per tant, Mestre declarava que els menuts que duïen la llegenda PHILIPPVS a l'anvers i CIVITAS al revers, malgrat el seu bon art, eren falsificacions.⁸ Alguns d'aquests curiosos menuts s'han conservat avui en dia.⁹

8. F. CARRERAS CANDI, «Monedes de Urgellet», *Boletín de la Sociedad Artístico-Arqueológica de Barcelona*, t. V (1906-1908), p. 408; Secció de crims, 799.

9. El primer el publicà M. CRUSAFONT a: «Acreixements a la moneda catalana local», *Acta Numismàtica* (Barcelona), núm. 24, 1994, p. 141-174.

També de l'any 1627 s'ha conservat l'acord municipal d'anar a comprar aram a Barcelona per tal de fabricar més menuts (doc. 18). Aquesta ampliació de la fabricació no es degué dur a terme, atès que un acord posterior no conservat, datable entre 1627 i 1628, preveia la circulació exclusiva dels menuts vells, encara vigents, i la reserva dels menuts nous a la Taula de Canvi. La prohibició de fer córrer els menuts nous cessà el 3 de setembre de 1628, quan la necessitat urgent de comprar blat obligà la seva recirculació (doc. 20).

3.2. Funcionalitat

És obvi que l'obtenció de recursos econòmics suplementaris no era l'única motivació de les encunyacions de moneda municipal. A Lleida, la circulació de menuts propis facilitava en gran manera el normal desenvolupament del comerç quotidià. La documentació conservada ens assabenta com cap altra de l'ús diari dels menuts. Per exemple, els menuts lleidatans jugaren un paper decisiu durant la crisi de la moneda d'or dels anys 1625-1630. En aquesta època, els trentins d'or, sovint retallats, avaluats molt per sobre del seu valor intrínsec, havien fet desaparèixer completament de la circulació la moneda de plata. Els menuts es convertiren en l'únic recurs per a completar les petites transaccions quotidianes. La Taula de la ciutat canviava menuts per or, i els oficials havien d'anar amb compte i pesar cadascuna de les peces que rebien, i descomptar el pes mancat pel seu equivalent en diners (doc. 17). Quan la Taula necessitava moneda de plata o d'argent, podia recórrer a l'opció de comprar-ne, canviar-la per menuts, i potser pagar un sobrepreu (doc. 21). A causa de la circulació gairebé exclusiva de menuts hom acordà que els administradors dels negocis de la ciutat, com ara els carnisers, flequers i venedors de neu, havien de dur-los comptats i ficats en paperines d'un valor fix, però que desconeixem, a l'hora de depositar-los a la Taula de Canvi de la ciutat (doc. 27). La Taula imposava multes als que duguessin paperines en les que hi faltessin menuts, però en canvi, no podia evitar haver de quedar-se amb els abundants menuts falsos que hi havia barrejats en el circulant. És sorprenent l'acord del 24 de juliol del 1630, en el qual es prohibia l'entrada de la moneda de billó barcelonina a la Taula de Canvi, i segurament degué portar problemes jurídics a les autoritats lleidatanes. No en tenim cap notícia, però.

L'acceptació dels menuts lleidatans empaperinats, «a l'engròs», contrasta amb les disposicions que s'acordaren anys més tard, quan es retiraren de la circulació. Per tal d'evitar una circulació excessiva de moneda de billó, aleshores ja exclusivament barcelonina, el Consell lleidatà ordenaria no acceptar pagaments de més d'11 diners en menuts i ardits, just el que es necessitava per al canvi d'un sou d'argent (doc. 33).

3.3. Retirada dels menuts

La moneda menuda de Lleida entrà en crisi cap el 1630, a causa de la falsificació abundant dels menuts nous. L'11 d'abril d'aquell any arribà la notícia que el carnisser de les Borges Blanques no volia rebre els menuts de la ciutat (doc. 22). El 28 de maig, atès el refús generalitzat, el Consell General de Lleida acordà emprar 10.000 lliures per a la possible retirada de la circulació dels menuts (doc. 23). El que és més sorprenent és que la primera mesura acordada per solucionar la crisi fou la de retirar de la circulació els menuts nous, contramarcant-los, i tornar-los a fer córrer en menor quantitat, però també postposar l'acord de retirar els menuts vells, protagonistes encara després de tants anys (doc. 24). Els menuts nous van ser parcialment recollits i contramarcats amb un senyal indesxifrat, segurament reaprofitat d'alguna altra activitat municipal, en quantitat de 6.066 lliures (potser 1.455.000 peces), però no van ser tornats immediatament a la circulació (imatge 4). Els menuts vells també van ser parcialment retirats de la circulació el mes de juny de 1630, en quantitat aproximada de 4.000 lliures (potser 960.000 peces) (doc. 25). El mes de juliol, el Consell es dolia que hom canviava menuts per or i argent amb interès (doc. 26). És a dir que, per tal de desprendre's dels menuts amb més facilitat, la gent preferia comprar moneda de plata i or a un preu força més elevat del valor oficial.

Al més d'agost, el Consell encara no havia decidit definitivament el que calia fer, ni amb les 10.000 lliures de menuts recollits, ni amb el gran nombre indeterminat d'exemplars encara en circulació. La idea de fer el mateix que havia fet la ciutat de Girona poc abans, que consistia en reconvertir els menuts propis en moneda barcelonina, es frustrà quan hom s'assabentà que, a diferència dels gironins, els menuts de Lleida no contenien argent i que, per tant, no podien ser fosos i reencunyats com a ardots o dinerets barcelonins (doc. 29 i 34). Un informe llegit al Consell el 17 de novembre explica amb molta claredat la situació crítica creada per l'excés de menuts en circulació (doc. 32). L'informe assenyalava que cada dia entraven 100 lliures de menuts a la Taula de Canvi procedents de les administracions de la ciutat. Això eren 2.000 lliures al mes. Com que la gent no els volia, la Taula només en podia treure vint lliures cada setmana. Al mateix temps, la gent es reservava la moneda d'or i argent. La primera resolució efectiva fou la de fer recircular els menuts contramarcats recentment i canviar-los per menuts sense contramarcats (doc. 30). Amb aquesta operació es pretenia reduir en 10.000 lliures la moneda lleidatana en circulació. Però el remei no aturà la falsificació dels menuts, i només dos mesos més tard, l'1 de desembre de 1630 hom es va veure obligat definitivament a retirar-los tots de la circulació, (doc. 33). Un mes abans, els menuts retirats ja es comptabilitzaven en més de 20.000 escuts (més de 8 milions de diners!).

Entre el 1631 i el 1632 les autoritats lleidatanes intentaren recuperar part dels

diners perduts en l'operació de recollida amb la venda de l'aram dels menuts i dels estris de la seca (doc. 35-37). L'aram fou venut a la ciutat de Barcelona per reconvertir-lo en moneda.

4. EMISSIONS DURANT LA GUERRA DELS SEGADORS (1640-1643)¹⁰

Malgrat l'ensulsiada del 1630, la ciutat de Lleida no va poder estar-se de tornar a fabricar moneda pocs anys després. Les necessitats provocades per la Guerra dels Segadors, que s'inicià el 7 de juny del 1640 amb el Corpus de Sang, empenyeren moltes poblacions a administrar directament la fabricació i circulació de moneda.

A Lleida, el Consell optà en un primer moment per renunciar a noves fabricacions de moneda menuda i obtenir permís per a fabricar moneda d'or i d'argent a la seca de Barcelona, sense haver de patir més despeses que les estrictes de la fabricació.¹¹ La resposta obtinguda de Barcelona donava el vist-i-plau a la fabricació de 10.000 marcs d'ardits de l'empremta barcelonina, però limitava l'encunyació de també 10.000 marcs de moneda de plata a que aquesta fos «de pic», és a dir, batuda a martell. La seca barcelonina es dolia que els seus molinets estaven sent utilitzats a ple rendiment i que no donaven a l'abast a l'hora de fabricar moneda (doc. 20). El vist-i-plau barceloní també exclouïa la participació directa dels lleidatans en la fabricació i fixava un preu de compra de l'argent que havien de subministrar als operaris de la seca. El 6 de novembre del 1640, la paeria de Lleida feia públiques unes crides en les que es convidava els ciutadans a vendre argent a la Taula a raó de 17 sous per unça de plata i 12 lliures per unça d'or.¹² L'operació de compra d'argent no va tenir l'efecte esperat. Una setmana després ja era prou evident la impossibilitat de dur a terme la fabricació de moneda a Barcelona¹³. Sense prou diners, el Consell General de Lleida acordà demanar un préstec en forma de 10.000 lliures d'ardits a la ciutat de Barcelona.¹⁴

La causa principal del fracàs de l'operació de la compra de plata rau en el fet que els preus dels metalls preciosos van iniciar els darrers mesos de l'any 1640 un

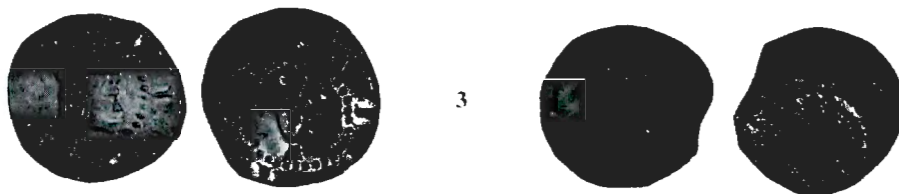
10. Miquel Crusafont ha sintetitzat recentment la història monetària de Lleida d'aquest període, en una obra en la qual em plau enormement haver col·laborat: *Hostòria de la moneda de la guerra dels Segadors*, Barcelona, 2001, p. 135-137. Els seus plantejaments i observacions són originats per la relectura dels documents d'Hernández Palmés i per la interpretació de la nova documentació exhumada als arxius. Vaig poder incloure en l'apèndix documental de l'esmentada obra més d'una dotzena de notícies i documents lleidatans inèdits del període 1643-1660, els quals també estan recollits al final d'aquest article o esmentats en el text. Malauradament no vàrem ser a temps d'afegir-hi el document de 1647, descobert amb posterioritat, i que ha resultat ser l'únic esment conegut sobre l'emissió de moneda a Lleida aquell any, ja sota domini de rei espanyol (vegeu l'apartat 5.1., doc. 41).

11. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 60 v, 12 octubre 1640; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 304, doc. 1.

12. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 65; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 304, doc. 2.

13. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 74; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 304, doc. 3.

14. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 76; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 303-304, doc. 4.

3: Menuts nous de Lleida. Augmentats al doble. El primer exemplar té la curiosa llegenda a/ ILER-DE /r CIVITAS amb la C girada. El segon menut du la llegenda ILERDA al revers.

4: Contramarca del 1630 sobre un menut nou de Lleida (al doble).

5a 7: Emissions de la Guerra dels Segadors. Un ral, cinc rals i un diner. Imatges extretes de: M. Crusafont, *Història de la moneda de la Guerra dels Segadors*.

procés constant d'encariment que ja no s'aturaria en tota la Guerra. A més, hom revaluà oficialment el preu dels trentins, que de 33 sous van passar a valer-ne 39. La ciutat de Barcelona obligà a contramarcas els trentins amb el senyal de la ciutat per tal de revalidar-los al nou for i algunes ciutats, com la de Lleida, acordaren dur a Barcelona els que tenien recollits per tal de contramarcas-los amb l'esmentat senyal.¹⁵

4.1. Emissió de rals catalans (maig del 1640) (imatge 5)

El 20 de desembre del 1640, el Consell General de Lleida acordà demanar permís a la Junta General de Braços del Principat per poder fabricar moneda de plata.¹⁶ És un dels pocs casos documentats a l'inici de la Guerra dels Segadors en el que una població demanà permís per a fabricar moneda a la màxima autoritat catalana del moment: la Junta General de Braços, constituïda com a Corts Generals sense el monarca ara enemic. De moltes poblacions que també iniciaren ben aviat les seves pròpies emissions monetàries no s'ha pogut recuperar cap document que demostrés la legalitat de l'origen de les seves fabricacions. La Junta de Braços degué concedir o tolerar el permís sol·licitat i la ciutat de Lleida reemprengué la fabricació de moneda, però ara, per primer cop des del segle XV, de moneda de plata.

Precisament, el Consell lleidatà acordà utilitzar els mateixos encunys del revers dels croats batuts entre 1462 i 1464, els quals havien estat localitzats en la caixa dels privilegis de la ciutat. L'encuny de l'anvers fou fabricat de nou, i s'hi empremtà l'efígie i el nom del rei Felip. L'acord definitiu d'inici de l'encunyació es produí el 20 de gener del 1641. El Consell acordà la fabricació de rals de llei de 17 a 18 diners de pes, amb empremtes semblants a les de Barcelona, i obligà els ciutadans a donar compte dels metalls preciosos que tenien en propietat, per tal d'assegurar la compra d'argent al nou for de 19 sous per unça.¹⁷ Amb aquesta mesura, pròpia dels temps de guerra, les autoritats pretenien evitar un fracàs com el del recent intent d'adquisició d'argent. La fabricació encara no s'havia iniciat l'1 de març, data en la que el Consell acordà fer venir un argenter d'Agramunt possiblement per dirigir aquestes operacions.¹⁸ De fet, el batiment fou molt reduït. El primer i únic lliurament de moneda fabricada es produí el 16 de maig, i el volum total no arribà a les 790 lliures (poc menys de 7.900 exemplars).¹⁹ Els esforços per obtenir més argent dels particulars no donaren fruit i la ciutat no pogué reemprendre la fabricació de rals.

15. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 80 v; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 305, doc. 5.

16. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 83; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 305, doc. 6.

17. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 86; 91 v i 138 v; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 305-307 i 310, doc. 7-9 i 17.

18. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 101; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 309, doc. 14.

19. APL, *Taula de Canvi, Llibres majors*, 1604-1651, vol. 1334, f. 233.

4.2. Emissió de menuts a tall d'assaig (març del 1640)

Simultàniament a l'inici del batiment dels rals d'argent, el Consell lleidatà també acordà iniciar una fabricació de menuts.²⁰ Per primer cop, hom acordà que els menuts havien de dur una quantitat, encara per determinar, d'argent. En aquesta decisió devia pesar encara el record de les dificultats sorgides deu anys abans, en ocasió de la retirada de la circulació dels antics menuts de la ciutat.

La nova fabricació es dugué a terme a tall d'assaig i es bateren unes 5 lliures de menuts (uns 1.200 exemplars), poc abans de l'1 de març. Els menuts que en resultaren eren de color blanc, però no satisfieren els responsables municipals. El 22 de maig hom acordà iniciar diligències per tal de comprar un molinet i poder fabricar menuts de més bon aspecte que fossin acceptats per tot el Principat.²¹

És més que possible que aquests menuts fabricats de prova fossin trets a la circulació pública per tal d'avaluar la seva acceptació. La seva identificació, en cas d'haver sobreviscut algun exemplar, es fa molt difícil perquè no s'ha retrobat cap font que els descrigui. Miquel Crusafont publicà l'any 1994 un exemplar inèdit de menut en mal estat de conservació que identificà com a pertanyent a la seca de Lleida.²² Caldrà esperar, però, l'aparició de nous exemplars. El mateix Crusafont havia proposat que les peces conegudes en el món numismàtic com a «mitges pugeses» poguessin correspondre a aquesta emissió de menuts poc reeixits del 1640.²³

4.3. Emissió de peces de 5 rals (1641-1643) (imatge 6)

El 29 de novembre del 1641, el Consell de Lleida decidia reemprendre la fabricació de moneda de plata, aquest cop en forma de peces de cinc rals, tal com les fabricaven tantes altres poblacions catalanes en aquell moment. El preu de compra de l'argent fou establert en 19 sous per unça.

La fabricació es dugué a terme discontinuament. En un primer moment, entre novembre i desembre del 1641, es bateren unes 985 lliures (1.970 peces). Entre juny i juliol del 1642 es bateren 103 lliures més (206 peces). Finalment, entre juny i agost del 1643 es fabricaren 187 lliures més (375 peces).²⁴ Les quantitats encunyades són testimonials i ridícules en comparació de la producció de la majoria de seques del Principat. No és d'estranyar que la moneda lleidatana de la Guerra dels Segadors hagi sobreviscut al pas del temps en tan pocs exemplars.

20. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 94; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 307-308, doc. 10.

21. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 139 v; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 310-311, doc. 18.

22. CRUSAFONT, M. «Segona addició de monedes catalanes locals», *Acta Numismática* (Barcelona), núm 24, 1994, p. 71-110, peça núm 22.

23. CRUSAFONT, M. *La moneda catalana local* (s. XIII-XVIII), p. 198. Són les peces del catàleg núm. 1764-1766.

24. APL, *Taula de Canvi, Llibres majors*, 1641-1642, vol. 1334, f. 266 i vol. 1337, f. 79 i 239.

És remarcable el fet que les dues darreres fabricacions de peces de cinc rals es fessin un cop publicades les crides de Brézé i, en el cas de la darrera, després de les de La Mothe-Houdancourt.²⁵ Aquestes disposicions prohibien la fabricació de moneda a les pobacions que no tenien privilegi anterior a la guerra i la limitaven estrictament a l'espècie monetària descrita al privilegi. Tal com ho esmenten alguns acords municipals, la ciutat es veia obligada a encunyar moneda, encara que fos en poca quantitat, per fer front a les despeses econòmiques de la Guerra.²⁶

4.4. Emissió de menuts de molinet (1643) (imatge 7)

Després de l'intent no reeixit de fabricar menuts el maig del 1641, la ciutat de Lleida es posà com a objectiu l'adquisició d'un molinet capaç de fabricar diners com els de Vic. Ben aviat, el 29 de juliol del 1641, els paers de Lleida signaren amb Joan Aldavó i Pere Badia, fuster i manyà de Barcelona, respectivament, un contracte en el que aquests darrers es comprometien a fabricar un molinet ben equipat i dur-lo a Lleida.²⁷ El molinet s'enllestí i arribà a Lleida a mitja desembre d'aquell mateix any.²⁸ El giny funcionava «*amb sang*» (mogut per animals) com els molinets usats a Barcelona, i no pas amb aigua, com els de Segòvia.

Un cop aconseguit el molinet, les autoritats lleidatanes decidiren fabricar de seguida ardits i sisens, en lloc de menuts.²⁹ Un cop més, la manca de metall frustrà l'operació. Malgrat tot, el Consell arribà a signar, l'11 de març del 1642, un contracte amb l'argenter Jacint Sobrepueyo per tal de fabricar sisens.³⁰ La crida del marquès de Brézé, publicada el mateix dia que se signà el contracte dels sisens, degué precipitar la suspensió de la fabricació projectada. La ciutat de Lleida arraconà la pretensió de fabricar ardits i sisens per retornar a la fabricació de diners menuts, avalada pel vell privilegi del 1599.

L'emissió de menuts s'endarrerí molt a causa de la constant manca de metall. Poc abans d'iniciar-se, la ciutat encara féu alguna gestió per ampliar el seu privilegi i poder fabricar també sisens (doc. 39), sense obtenir resultats favorables. Finalment, entre el 7 d'abril i el 30 del maig de 1643, es fabricaren un total de 450 lliures de diners menuts amb la «marca de la ciutat de ramellet» (uns 108.000 exemplars).³¹ Els nous diners duïen també una certa quantitat de plata en la com-

25. La crida del marquès de Brézé data de l'11 de març de 1642, la del mariscal La Mothe-Houdancourt del 14 de gener de 1643.

26. APL, *Consell General*, reg. 442, f. 57 v; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 332, doc. 47.

27. APL, *Consell General*, reg. 441, f. 171; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 312-313, doc. 22.

28. APL, *Llibre del Racional*, reg. 67, compte 318; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 315, doc. 28.

29. APL, *Prohomenis de Capbreu*, reg. 337, f. 135; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 316, doc. 31.

30. HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 320-321, doc. 41 i 42.

31. Font: APL, *Taula de Canvi, llibres majors, 1642-1643*, vol. 1337, f. 105; APL, *Llibre del Racional, 1635-1645*, p. 387.

posició. En aquell moment, els mestres de la seca de Lleida eren Pere Montamat i Joan Colie, que havien substituït l'anterior, Joan Montamat.

No ens consta el moment de la retirada de la circulació d'aquesta emissió. Segurament es degué produir arran del sotmetiment de la ciutat a les tropes del rei castellà, poc abans del 3 d'agost del 1644. La retirada degué ser prou efectiva car són molt pocs els exemplars de menuts lleidatans del 1643 que han arribat fins avui.

5. MONEDA FELIPISTA A LLEIDA (1647-1660)

Que la ciutat de Lleida encunyés moneda més enllà del 1644 era un fet totalment desconegut fins fa ben poc. Els documents exhumats per Hernández Palmés ja esmentaven la concessió d'un privilegi reial a Lleida i el funcionament d'una seca l'any 1647. Ara podem ampliar les informacions sobre la moneda lleidatana felipista. La concessió, acordada el mes de setembre del 1644, fou escrita i signada el 3 d'abril del 1645.³² La excepcionalitat d'aquest privilegi reial, equiparable a l'obtingut per Castelló de Farfanya en les mateixes dates, feia pensar que havia quedat en paper mullat. Ben al contrari, ara podem provar documentalment que la ciutat fabricà i féu circular moneda a partir del 1647 i que no renuncià a aquesta activitat fins l'any 1660!

Monetàriament parlant, la ciutat es trobà amb un seriós problema un cop sotmesa al rei castellà. De sobte, es trobà que les seves úniques possibilitats comercials giraven cap a ponent. La moneda catalana es començà a refusar, no només per ser traïdora a ulls dels vencedors, sinó sobretot perquè no era de curs legal a Aragó, esdevingut l'únic país amb qui Lleida podia establir tractes comercials. Així, per exemple, ja en una data tan reculada com el 5 d'agost, el Consell General de Lleida va haver d'acordar la compra de moneda aragonesa per tal de finançar les festes en honor de la visita del rei, ordenar la no acceptació dels sisens catalans a les seves administracions, i finalment, demanar poder recanviar la moneda de plata catalana recollida per moneda castellana i per queviures.³³ Fou arran d'aquesta darrera sol·licitud que el rei Felip va concedir permís a la ciutat per poder fabricar ella mateixa moneda de plata castellana.

El permís permetia la fabricació de fins a 30.000 ducats de moneda castellana de plata i fins a 2.000 ducats d'ardits i de menuts, però la ciutat no es va veure en cor d'executar-lo immediatament. Com que els problemes monetaris continuaven, hom cercava solucions arriscades. Així, el 24 de setembre del 1644, la prohomènia de Capbreu de Lleida proposà, sense èxit, demanar permís al governador

32. ACA, Consell d'Aragó, *Cambra Reial*, reg. 60, 1642-1647, f. 395 is.

33. APL, *Consell General*, reg. 442, f. 276 i 276 v; *Prohomènia de Capbreu*, reg. 378, f. 73; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 326-328, doc. 62, 63 i 65.

militar per tal de poder anar a l'Urgell, en territori enemic, i comprar blat amb la moneda catalana que encara tenia recollida la ciutat.³⁴ Finalment, la moneda catalana acabaria sent venuda a pes de plata a Saragossa.

El fet de no poder executar immediatament el privilegi, obligà la ciutat de Lleida a demanar una ampliació de quatre a sis anys del termini establert per pagar els drets corresponents a la seva expedició (doc. 40). Això succeí el 6 d'abril del 1647 i la resposta reial fou favorable a l'ampliació. De fet, l'ampliació reial potser fou indefinida, perquè la ciutat encara arrossegava drets pendents de pagar sobre aquest privilegi l'any 1659.

5.1. Emissió del 1647

Tres documents molt breus ens assabenten de l'existència d'una fàbrica de moneda de plata en funcionament a Lleida el 1647. Dos els transcriu Hernández Palmés³⁵ i un tercer, inèdit, l'hem inclòs al recull documental (doc. 41). L'administrador de la seca era Tomàs Nogués, i les quantitats d'argent que s'esmenten en els documents són molt petites. Desconeixem la resta de detalls d'aquesta emissió, segurament molt limitada.

5.2. Emissió del 1651-1660

El 8 de març del 1651 el Consell encomanà a Joan Meliarta l'administració de la seca. La motivació principal per a la nova fabricació eren els problemes que causaven certs rals de vuit d'encuny americà (anomenats de *garrapinya* i *del Perú* o *peruleros*) que duïen els soldats castellans i que col·lapsaven el mercat (doc. 43).

La fabricació s'inicià el 13 de març del 1651 i finalitzà el cinc d'abril del 1659, set anys després de finalitzar la Guerra. En total, s'encunyaren un màxim de 1.826 lliures (18.260 rals), segurament de rals de dos, encara que el privilegi reial permetia també la fabricació de rals senzills i de mitjos rals. La majoria de peces es fabricaren abans del 1655.³⁶

No hem trobat cap exemplar d'aquesta curta però significativa emissió. El que sí sabem és que les peces eren de tipologia castellana «marcada con el cuño de Castilla» (doc. 44) però duïen prou elements distintius com perquè els coetanis sabessin que havien estat batudes a Lleida. Això ho sabem perquè l'emissió va tenir problemes d'acceptació i fins i tot va ser sospitosa de ser fraudulenta.

34. APL, *Prohomenia de Capbreu*, reg. 378, f. 85; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 329, doc. 69.

35. APL, *Llibre Racional*, reg. 69, comptes 100 i 119; HERNÁNDEZ PALMÉS, p. 333, doc. 84 i 85.

36. APL, *Taula de Canvi, Llibres majors*, vol. 1341, f. 190; vol. 1343, f. 62; vol. 1343, f. 62 i 162; vol. 1344, f. 57, 174 i 212; vol. 1344, f. 220; vol. 1345, f. 15 i 38.

El 12 de maig del 1652 els paers de Lleida van haver d'intervenir i obrir una investigació per fer front a les acusacions que els rals lleidatans estaven mancats de pes (doc. 43). Les acusacions venien de Saragossa, la principal beneficiària de l'aïllament econòmic en què es veia la ciutat de Lleida. En aquell moment, el responsable de la seca lleidatana era Antoni Ortigas, que havia succeït Joan Meliarta. Malgrat un informe altament desfavorable del governador militar de Lleida, Francisco de Valenzuela y Mendoza (doc. 43), el Consell reial va permetre que continuessin les emissions, amb la lògica condició de substituir totes les peces fabricades incorrectament per una nova emissió ajustada a la llei (doc. 46-47).

El 1659 encara es fabricava i circulava moneda castellana a Lleida. Aquell any la ciutat de Barcelona inicià un procés contra la ciutat de Lleida per tal d'esbrinar la legalitat de la fabricació (doc. 48). És probable que el procés s'iniciés quan els oficials barcelonins s'adonaren que al Mestre Racional no li constava cap privilegi monetari concedit a la ciutat de Lleida. La Reial Audiència comissionà el doctor Rull per a que investigués l'assumpte a la mateixa ciutat de Lleida (doc. 49). No coneixem el dictamen del doctor Rull, però és segur que va servir un record agradable de la seva estada a Lleida, ja que els mateixos documents esmenten com «paragué als senyors pahers y a alguns ciutadans agasejar a dit senyor doctor Rull demanant al senyor Anton Sallà que com a deute dit senyor doctor Rull se'l ne aportàs a sa casa assistint-lo y regalant-lo per compte de la ciutat.»

La crisi es degué resoldre a finals d'agost del 1660, quan el Consell acordà enviar una còpia del privilegi per a fabricar moneda a l'oficina del Mestre Racional per tal de registrar-lo (doc. 50). Paral·lelament, sembla que les emissions de moneda lleidatana cessaren definitivament fins a la Guerra del Francès, cent-cinquanta anys després.

6. RESUM D'EMISSIONS

	Inici Fabricació	Valor i metall	Quantitat	Data Retirada
1	1599	Diner de coure	aprox. 41.500 lliures. 6.250 lliures	juny 1.630
2	1623	Diner de coure		23 setembre 1630
3	1630	Diner de coure contramarcats		1 desembre 1630
4	1640	Ral de plata	aprox. 790 lliures	agost 1644
5	1640	Assaig de diner	5 lliures?	
6	1641	5 rals de plata	aprox. 1.250 lliures	agost 1644
7	1643	Diner de coure	450 lliures	agost 1644?
8	1647	Plata. Emissió desconeguda		
9	1651	Ral de 2 castellà	ap. 1.826 ll. de plata	1660?

7. DOCUMENTS³⁷*1***1589, 26 de maig. Lleida**

El Consell General de Lleida acorda demanar privilegi per a fabricar menuts.

Més fonc per dits senyors pahers proposat que pyx la ciutat té Taula de depòsits, se té per cert que si la ciutat podie obtenir privilegi de fer menuts, ab la Taula se despadirien, la ciutat guanyarie ducats y estaríem provehits de menuts, dels quals hi ha gran penúria en esta ciutat y ab dita penúria n'i ha arribats de tanta diversitat de maneres que los de més no són coneguts, y entre los poblats se mouen de cada dia qüestions, per ço que los uns los volen admetre y los altres los recusen, que per ço los placie en tot provehir lo fahedor.

Acorda y dellibera lo dit magnífic Consell General que-s procure haver privilegi de sa magestat per a fer menuts y en lo entretant no sien admesos ninguna manera de menuts sinó barcelonins picats, geronins, aragonesos o ramellets, y si se farà crida dels dits menuts que sie vist y examinat per los advocats de la ciutat si'n pot exir y seguir-se'n algun inconvenient, y que-s fasse lo que ells aconsellaran y quant ho aconsellen que-s digue en la crida que sien admesos durant lo beneplàcit de la ciutat.

Arxiu de la Paeria de Lleida, *Actes del Consell General*, 1586-1591, vol. 432, f. 121v. Inèdit.

*2***1599, 23 de juliol. Lleida**

El Consell General de Lleida acorda executar el privilegi recentment aconseguit per tal de fabricar menuts.

Acorda y delibera lo magnífic Consell General que los senyors pahers posen en executió lo dit privilegi de fer menuts.

APL, *Actes del Consell General*, vol. 433, f. 244. Inèdit.

37. Els documents núms. 39 a 50, majoritàriament inèdits, van poder ser afegits al recull documental de: CRUSA-FONT, *Història de la moneda de la Guerra dels Segadors*; excepte el núm. 41.

3

1599, 1 d'octubre. Lleida

El Consell General de Lleida acorda la manera en què s'administraran els beneficis provinents dels menuts que s'han de fabricar.

Acorda y delibera lo dit magnífic Consell General que lo ters de la ganància dels menuts que la ciutat fa sie per la fàbrica del pont, y que-s deposite en Taula a solta dels senyors pahers y rational, y les restants dos parts que-s depositen en Taula y que no-s pugen tràurer de dita Taula sinó per obs de quitar censals de la present ciutat, y dit quitament hagen de fer los senyors pahers y rational, y que dita de liberatió hagen de jurar los pahers quiscun any en lo entrohít de sos oficis y que si faran lo contrari sien inhàbils de tots los oficis de la ciutat y també que lo síndich los hage de demanar en juhí de Taula.

APL, *Actes del Consell General*, vol. 433, f. 246v. Inèdit.

4

1600, 16 de juliol. Lleida

El Consell de Lleida acorda que, per tal d'aconseguir diners per a les obres del pont, s'ajudaran dels diners del pastís i d'altres administracions de la ciutat, especialment del que procedeixi dels menuts.

APL, *Actes del Consell General*, 1600-04, f. 26v. Inèdit.

5

1604, 2 d'abril. Lleida

El clavari de Lleida paga 50 lliures. a Joan Oller per la fabricació de menuts.

APL, *Llibre major del racional*, 1589-1611. Inèdit.

6

1609, 4 de juny. Lleida

Els paers de Lleida proposen i aconseguixen que la ciutat pugui deixar sumes de menuts a les Universitats i particulars que les demanin, tornadores en moneda de plata o en plata, per la Mare de Déu d'agost.

APL, *Actes del Consell General*, 1605-1615, f. 69. Inèdit.

7

1611, 2' abril. Lleida

La ciutat de Lleida acorda recanviar la moneda de plata a raó de set sous per unça de rals de bona plata, utilitzant menuts de la ciutat.

APL, *Llibre dels Consells*, 1605-1615. Inèdit.

8

1611, 25 de maig. Lleida

La ciutat de Lleida acorda emprar 6.000 lliures per recanviar la moneda d'argent a pes pels nous sous encunyats a Barcelona.

APL, *Llibre dels Consells*, 1605-1615, f. 107v-108v. Inèdit.

9

1614, 7 de gener. Lleida

Davant la necessitat d'aconseguir diners els paers de Lleida es qüestiona la forma d'aconseguir-los. El Consell resol fer diligències per tal de cobrar els deutes de la ciutat i deixar menuts, assegurats per la ciutat, per tal de canviar-los per moneda de plata que s'hauria d'invertir en llučions i no en altra cosa.

APL, *Llibre dels Consells*, 1605-1615, f. 189. Inèdit.

10

1614, 23 de maig. Lleida

Els paers de Lleida es queixen que a les administracions de la ciutat no hi entra més moneda que els menuts.

APL, *Llibre dels Consells*, 1605-1615, f. 207v. Inèdit.

11

1615, 23 d'abril. Lleida

Es reiteren les crides de fer córrer exclusivament menuts propis de la ciutat.

APL, *Actes del Consell particular*, 1615-1625. Inèdit.

12

1618, 20 de gener. Lleida

Es reiteren les crides de fer córrer exclusivament menuts propis de la ciutat.

APL, *Actes del Consell particular*, 1615-1625. Inèdit.

13

1619, 28 de novembre. Lleida

Es reiteren les crides de fer córrer exclusivament menuts propis de la ciutat.

APL, *Actes del Consell particular*, 1615-1625. Inèdit.

14

1623, 10 de gener. Lleida

Acord de fabricar més menuts a Lleida.

APL, *Actes del Consell particular*, 1615-1625, f. 123.

15

1623, 27 d'octubre. Lleida

El Consell lleidatà delibera la possibilitat de continuar la fàbrica dels menuts amb un nou giny.

.(...) els magnífics senyors aleshores pahers de la present ciutat posaren en ecequitió (5 de febrer) la fàbrica dels menuts ab la forma y manera que allí de present se mostra y se ha costumat fins al present dia de vuy, y com ara se haje inventat nova traça de fer dits menuts, que és un tallant conforma los tallants que tenen a Barcelona per a arredonir los menuts y estigue ja a punt dit tallant (...)

APL, *Actes del Consell particular*, 1615-1625, f. 188v.

16

1625, 9 d'agost

El Consell de Lleida acorda arrendar l'enclusa de la fàbrica dels menuts pel termini de dos anys, atès que, per decisió del mateix Consell, no s'hi esta fabricant menuts.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1615-1626, f. 190.

17

1626, 16 de juliol.

El Consell particular de Lleida delibera sobre l'excessiva entrada de trentins d'or mancats de pes a la Taula de la ciutat i acorda rebre'ls descomptant sis diners per cada gra d'or que s'hi trobés a faltar.

(...) als quals així convocats fonch per dits magnífics senyors pahers proposat que per quant el caixer de la taula del cambi de la present ciutat se li ha ordenat no rebés en dita taula ningun trentí que no fos de pes o almenys que sols hi faltàs dos grans y només y a de part de dit orde, se li ha ordenat cambiàs *menuts* amb hor, lo que va continuant, y com el dit cambi acodesquen alguns ab trentins curts en los quals falten a més de tres, quatre y més grans, lo qual ha reparat fer per no poder-ne fer pagament per taula com li és estat ordenat y de altra part ha representat que los qui venen a canviar cambien sens interès algú acontentant-se de canviar-lo per son just valor, lo qual és de grandíssima utilitat per a la ciutat havent de acudir particularment a la compra y pagament de les carns, que per ço los placia deliberar lo faedor (...)

APL, *Actes del Consell Particular*, 1615-1626, f. 212-213. Inèdit.

18

1627, 15 de juny. Lleida

El Consell de Lleida acorda anar a Barcelona a comprar més aram per fer menuts.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633, f. 33v. Inèdit.

19

1627, 3 de juliol. Lleida

El Consell de Lleida acorda que es prenguin els trentins a la taula al for d'un ral d'interès per trentí, tant curt com sencer, atès que en altres parts de la ciutat hom valorava igualment els curts i els sencers.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633, f. 57. Inèdit.

1628, 3 de setembre. Lleida

El Consell particular de Lleida acorda anul·lar la prohibició de treure menuts nous de la Taula de Canvi, atesa la necessitat urgent de comprar blat.

Delibera y acorda dita magnífica prohomenia que atesa la urgent necessitat que per avuy y ha de comprar blats per a ocasió de la sterelitat del temps y les provisions se han de fer per al any següent de bestiar spetialment aguardant com se aguarde la vinguda del rey nostre senyor que per dita ocasió se n'a de fer major provisió y altres gastos se ofereixen promptament, alsant primer y llevant la prohibitió feta de que no-s gastassen los menuts nous, donen llicència a dits senyors pahers per a que en tot lo que se offerirà gaste dels menuts nous de la mateixa manera que s'hi gastaven dels vells.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633, f. 66. Inèdit.

1628, 27 d'octubre. Lleida

La Taula de la ciutat de Lleida ofereix fins a 3 sous d'interès per cada trentí recanviat per menuts.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633, f. 69.

1630, 11 d'abril. Lleida

El Consell lleidatà es fa ressò que el carnisser de les Borges Blanques no vol rebre els menuts de la ciutat.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633, f. 113.

1630, 28 de maig. Lleida

El Consell General de Lleida acorda emprar 10.000 lliures per tal de remeiar els danys causats pels menuts de la ciutat.

«sobre remediare lo dany dels menuts»

Al qual magnífic Consell General així convocat y conragat fonc per dits magnífics senyors pahers proposat com en lo magnífic Consell General celebrat als 3 del corrent per a subvenir a les necessitats allí representades se feu commissió als senyors pahers y dues persones de cada mà per ses mercès elegidores, has tractat moltes vegades de aquest negoci y appar que en ninguna manera se poden remediare dites necessitats sinó és amprant alguna quantitat de diner de vuyt fins en 10.000 ll., les quals necessitats foren llargament representades conforme en la dalt dita y chalendada delliberació consiliar està contengut y aquella fonc ab altra...

...delliberen que se ampren a for de censal mort de 20.000 per 1.000... fins en quantitat de 10.000 lliures...

APL, *Actes del Consell General*, 1630-1636, reg. 439, f. 18v. Inèdit.

1630, 7 de juny. Lleida

El Consell de Lleida acorda recollir els menuts nous i tornar-los en menys quantitat a la circulació un cop contramarcats. També acorda posposar la deliberació sobre la retirada dels menuts vells, encara en circulació, fins el dia 18 de juny.

APL, Notícies diverses, «Quadern a hont se continuaran los ajuts que-s tindran per los comisaris del magnífic Consell General sobre lo remediare lo dany dels menuts», f. 184.

1630, 9 de juliol. Lleida

El Consell de Lleida es fa ressò que s'ha gastat dues partides de 2.000 lliures per a recanviar els menuts vells en circulació.

APL, Notícies diverses, «Quadern a hont se continuaran los ajusts que-s tindran per los commissaris del magnífic Consell General sobre lo remediari lo dany dels menuts», f. 186.

1630, 14 de juliol. Lleida

El Consell General de Lleida s'assabenta que els particulars de la ciutat es desprenen dels menuts canviant-los per or i plata amb sobrepreu.

«Sobre lo cambi dels menuts ab interès»

Item fonch proposat com se ha tingut notícia que ja y ha alguns ciutadans que entenen en cambiar los menuts nous ab or o plata ab interès, lo que és y redunde en gran y notable dany dela ciutat com se ha experimentat fins al dia de vuy, lo que és estat gran part de haver posat la ciutat en los treballs que esta posada per rahó dels menuts, que per ço los placie provehir-hi de degut remey y en tot deliberar lo fahedor. Acorda y delibera lo dit magnífic Consell General que fos feta segons que fou llarga y bastant commissió ab tots los incidents dependents y emergents als enyors pahers y quatreta del negoci dels menuts per a que ab madur acirt y provehesque del remey que millor los apareixerà convenir.

APL, Actes del Consell General, 1630-1636, reg. 439, f. 28v.

1630, 24 de juliol. Lleida

La Prohomenia de Lleida acorda prohibir l'entrada de qualsevol moneda de billó que no fos de Lleida a la Taula de Canvi de la ciutat i regular el recompte de les paperines de menuts que s'hi dipositen.

Acordaren y deliberaren que per a evitar los danys se poden seguir en entrar

menuts falsos y estranys en Taula que de assí avant en la Taula no y pugue entrar ninguna manera de menuts ni ardots sinó tant solament or y plata y menuts de la fàbrica de la ciutat, y que per a dit efecte tots los administradors y clavari major de la present ciutat que reben menuts de les administracions aquells ajén quiscú respectivament comptar y senyalar les paperines en son nom y no de aquells qui les donaran y que en dites paperines tant solament si puguen posar menuts de la present ciutat y no de altres, y la present deliberació per a rellevar de treball als administradors y clavari major se intime als carnisers, flequer, y neuaters de la present ciutat que de assí avant no reben sinó or y plata y menuts de la present ciutat, que no se'ls pendran ni rebran de ninguna manera altra moneda si no la sobredita, imposant pena als dits administradors que han de posar lo diner en Taula en la forma sobredita que per cada diner en fins en quatre que s'i trobaran de diferents menuts del de la ciutat y dels que y faltaran en fins a quatre que hajin de pagar quatre per hu y de quatre en avant que n'i falte o que n'i haje de altres que dels de la ciutat tinguen la tal paperina perduda aplicada als senyors pahers en noms propis imposant també pena als carnisers, neuaters y flequers que pendran altra moneda de la sobredita de tres lliures per quiscuna vegada que seran trobats fer lo contrari aplicada com la de dalt de la paperina perduda.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633, f. 125-125v.

28

1630, 26 de juliol. Lleida

El Consell Particular de Lleida acorda encomanar a Tomàs Bullfarines l'ofici de visurar les paperines de menuts. Ídem, s'encarrega el comptar i visurar las paperines al caixoner de la Taula, Tomàs Bullfarines, ja que els administradors del pa i de la carn, entre d'altres, estaven massa enfeïnats per a fer-ho.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633.

29

1630, 2 d'agost. Lleida

El Consell de Lleida investiga la manera com la ciutat de Girona ha reconvertit els seus menuts en ardots barcelonins, però adverteixen que els menuts giro-nins duïen una quantitat de plata i els de Lleida no.

APL, Notícies diverses, «Quàdern a hont se continuaran los ajuts que-s tindran per los commissaris del magnífic Consell General sobre lo remediar lo dany dels menuts», f. 187.

30

1630, 23 de setembre. Lleida

El Consell General de Lleida ratifica la continuació de les operacions de canvi dels menuts nous per d'altres acabats de contramarcar, segons s'havia determinat el passat 28 de maig.

Item fons proposat com in seguint la deliberació del magnífic Consell General celebrat als 28 del mes de maig proppassat se ha posat en exequió lo procurar ab totes les veres possibles remediar los grans e intolerables danys que la ciutat rebie per ocasió dels menuts. Per lo que se han fet marcar 6.066 ll. de menuts nous que la ciutat tenia retirats en la Taula, ab un nou senyal además de la marca que ja tenien de les armes de la ciutat, y se han fet crides públiques en virtut de les quals se ha manat a tothom qui tingués dels menuts de la marca de la ciutat los portàs a la present casa per a depositar-los y cambiar los que eren de bona marca y encuny de la ciutat ab los novament marcats ab lo nou senyal, y ara se va canviant los depòsits, acerca de assò se han tingut moltes y diverses juntes deliberacions y tractats per los dits senyors pahers y commissaris del magnífic Consell General conforme per menut conste y és de veurer llargament en lo llibre e/o quadern que acerca del dit negoci se ha fet, les quals foren referides, assistint en tot y per tot en los ajuts y deliberacions lo síndic y Racional de la present ciutat, representen-se'ls estes coses per a que li placie deliberar si-s continuarà en la prossecutió del negoci conforme en fins al dia de vuy se ha acostumat.

Acorda y delibera lo dit magnífic Consell General que fos lloat y approbat segons que lloa y aprova tot lo fet en fins assí acerca del negoci proposat y en lo fahedor de assí avant se prossehesque y fer-ne la mateixa forma que en fins assí ab intervensió del síndic y Racional de la present ciutat los quals entrevingueren en tot y per tot atesa la gravedad del negoci.

APL, *Actes del Consell General*, 1630-1636, reg. 439, f. 35v-36.

Registrat per F. MATEU LLOPIS, *Datos y documentos para la historia monetaria de Lérida, siglos XIII a XVII*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1945.

31

1630, 23 de setembre. Lleida

La ciutat de Lleida es nega a tornar a arrendar el martinet ja que sospita molt seriosament que els arrendaments anteriors havien estat els culpables de la falsificació dels menuts.

APL, *Actes del Consell General*, 1630-1636, reg. 439, f. 35-36.

Registrat per F. MATEU LLOPIS, *Datos y documentos para la historia monetaria de Lérida, siglos XIII a XVII*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1945.

32

1630, 17 de novembre. Lleida

Després d'escoltar un informe sobre els perjudicis de la seva circulació, el Consell General de Lleida acorda abatre els menuts de la ciutat i emprar 6.000 lliures a censal per tal d'efectuar l'operació.

...veure ara clarament que aquest remey no és estat eficaç perquè cada dia ne van contrafent y ara mateix estarem en lo mateix y pijor treball que abans, per lo que en lo dia de air se feu junta de algunes persones en la present casa de consellers y altres que en tots passaven de trenta als quals se'ls representà aquest dany y a tots los paregué que necessitave molt de remey

«Danys y inconvenients dels menuts»:

La apretura gran y extrema necessitat que vuy tenim en aquesta ciutat sabem tots que la fàbrica dels menuts la ha causada y en un dia hà perdut lo que havie guanyat en molts anys puix passen de 20.000 scuts los que y ha abatuts y tots V.M. y los que lo any passat governaven tingueren per remey aquest dany y tal pèrdua per medicina y ganàntia segons los inconvenients que se esperaven.

Determinaren abatrer los menuts y posar-los en la manera que vuy corren y aquest remey ningú lo ha approbat sinó mentres se procurave lo millor y més útil de la ciutat perquè éssent de tant baixa matèria, tant fàcil com gananciosa la fàbrica, y no corrent sinó en ciutat sola ella ha de patir lo dany, sola la ciutat enbossarà los menuts que fa y no fa, y no tenint la ciutat ninguna mercaderia que porte bona moneda a ella, ans havent cada any de fer provissions de bestiar, blats, granes y damascos trau de la ciutat en or y plata lo que després atresora en menuts, de tant per a avlor com tots V.M. saben.

Aquest any senyors per a acudir a les obligacions forsores havem carregat 20.000 ll. la meytat han servit per a blats y les altres deu per a pagar lo bestiar que costarà 9.876 ll., ben empleada y gastada tota esta quantitat ab or y plata ab les dos asministracions del pastís y de les carnisseries, dins deu mesos tornarà ab menuts de tant poca estimatió com los abatuts y pijors puix fora dels portals ni en los llocs de la contribució carrers de Lleida no ls volen, y dins de ella se done interès de cambiar-los ab or o plata y no és molt éssent forta al qui porte mercaderia traure lo diner pués no pot blat de manera que les 6.665 ll. que se han fabricat de esta moneda nova esforça que sola la ciutat la enbosse y guarde ab lo dany que té de mesclar-se ab latra tanta de falsa que ho la mala inclinació o la facilitat y vilesa de la matèria amenassa molts mestres.

cada dia an quinze quarteres de blat que-s pasten y ab los moltons que-s maten entren en Taula 100 ll. de menuts, son 500 la semana y 2.000 lo mes, y de assí a Sant Antoni que se haurà de pagar part del bestiar estarà la Taula sens un real pués may cobrarà moneda de que puga valer-se, ni entre los ciutadans se estimarà perquè cada qual mirant justament sa comoditat cambie los menuts ab or y en ninguna mà se aturen sinó és en la Taula, que rebent-los de 100 en 100 cada dia, dos dies la semana ne done en cada cent, deu, y així dins deu mesos restaem sens blat y sens bestiar, sens moneda y desacreditats y no segurs segons va lo temps de haver menester més blat sens poder comprar-lo obligats altra vegada a haver de carregar y amprar no per mala administració sinó per culpa de esta moneda que oxalà may se hagués fabricat.

Dir ara que-s cambien los menuts ab or com feien altres anys es pijor perquè a més que lo tracte és poc luit y poc segur la ciutat perdrà cada dia 6 lliures y y haurà molts trentins que li costaran lo que valen.

Pensar remediar-ho fent menuts de igual valor grans y bons en que no si guanye res solament lo metall que té la ciutat se emplee tampoc és ganàntia per que és cert que may passaran del portal y restam en lo mateix treball y anant en França y altres parts tant més barato lo aram de allà ne portaran a càrregues y en ésser menuts nous y haurà més mestres que gastadors y estarem en lo mateix y pijor estat.

Ben mirat y remirat aquest dany estos senyors de la quatre y nosaltres inclinam tots a que-s procuràs fer una partida de ardits que éssent moneda corrent y comuna passarien per tot y evitarien los inconvenients que havem representat. En Barcelona se ha procurat assò en molts medis però escarmentats del que feu la ciutat de Girona no u volen escoltar, y tenim resposta que en los consellers que vuy són és impossible negociar, aguardar nous consellers és fàcil que Sant Andreu los y haurà, però dificultós lo negociar bé.

Per Madrid o ab privilegi ab cartes alcansar que sa Magestat ho mane apar fàcil de una o altra manera ajudant-se la ciutat, però aquest remey ha de ésser costós y no tant prompte com havem menester, que cada dia pert molt la ciutat y serà

prudència lo que se ha de fer a l'últim fer-ho ara que lo dany serà menor, estos senyors y lo de les 6.665 ll. que havem novament marcat, ja-n tenim retirades 3.000 y poc a poc anirem alsant los que podrem pagant lo cambi de les cantitats que tenim depositades que si en assò appar que-s va a plaer és adrede com també lo dissimular que pasten tants ciutadans al preu que volen y que lo Capítol mate tant bestiar comprant alló molts ciutadans que no poden puix així la ciutat guarde sa mercaderia y no la cambie ab menuts que és lo que ploram y suspiram.

Pareix convenient que luego ab la major diligència y secret del món se ampren 4.000 ll. en Barcelona y en tenir-les assí abatrer luego los menuts portant la mitat de ardits per al gasto ordinari cambiant-los en poch dies puès tots són en ciutat, y ab 200 ll. de penció que patirà la ciutat evitarà los centenars y milanars que vem que pert. Aquest remey és únich si ja V.M. no-n saben altre que podrà ésser que com a més zelosos ho hauran més ben pensat que estos senyors y la segona vegada passarem aquest barranch y no perdrà la ciutat alentada y fora de aquest treball, la ocasió de alcansar licència o privilegi de fer ardits edls menuts que tenim ab que respirarà y eixirà d'esta plaga la ciutat que és ja punt de honor lo llevar-los del tot. V.M. determinaran lo que(ls pareixerà que estos senyors y lo ho executarem.

...

APL, *Actes del Consell General*, 1630-1636, reg. 439, f. 40-42.

Registat per F. MATEU LLOPIS, *Datos y documentos para la historia monetaria de Lérida, siglos XIII a XVII*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1945. (Però 20 de novembre.)

33

1630, 1 de desembre. Lleida

El Consell Particular de Lleida es fa ressò de la retirada definitiva dels menuts de la ciutat, acorda prohibir la circulació de la moneda jaquesa i limita el poder liberatori de la moneda de billó barcelonina a la Taula de la ciutat a la quantitat d'11 diners per pagament.

Als quals així convocats y congregats fonc per dits magnífics senyors pahers proposat com, inseguint lo orde y deliberació del magnífic Consell General, lo qual deliberarà que retirassen tots los menuts que corrien de la marcha y nou senyal de la ciutat per les causes y rahons en dita deliberació consiliar llargament especificades, se han fetes les degudes diligències en retirar-los y de fet estan ja tots retirats, y de assí a demà per tot lo dia se acabaran de pagar los depòsits de dits menuts nous marchats ab lo nou senyal. Y així appar serie bé que ara en lo principi se donàs una bona forma per a que la ciutat en sdevenidor no-s veje en altres sem-

blants treballs com los que ha patit y pateix en lo abús tant gran se ha fet de falsificar-li sos menuts, lo que serà molt contingent recàurer en los mateixos danys, se nos proveheix de degut remey y nos done una bona forma en lo admètrer y rebrer la moneda de belló estranya de la present ciutat, que per ço los placie deliberar com se han de portar en rèbrer y pagar dita moneda de belló y si en la Taula dels Cambis de la present ciutat y administradors de les carnisseries, del pastís, y altres de dita ciutat, se rebran ninguns menuts y quins y quants se'n rebran, y així mateix en cars se'n rebe, fins en quina quantitat se'n donarà en les pagues se hauran de fer dita ciutat y en tot los placia deliberar lo fahedor.

Acordaren e deliberaren donant principi al proposat, com la Taula dels Cambis y Depòsits comuns de la present ciutat sie un dels més principals membres de aquella, y per a hont en esta materia nos poden acreditar o desacreditar com se és vist al ull y se ha experimentat fins al dia de vuy, que de assí avant lo caixer de la dita Taula de la present ciutat, qui vuy és y per temps serà ni altra persona que per son orde regesca dit ofici, no pugue pèndrer en dita Taula si no és de or o de plata, exceptat fins en onse diners de menuts y ardits de Barcelona, que és igualament de comptes, y així mateix viceversa no pugue donar-ne sinó és fins en onse diners per igualament de comptes, y per a dit efecte pugue tenir 10 ll. de menuts o ardits de Barcelona y no més quantitat, ordenant que tingue dit caixer una tisora per a tallar tot gènere de moneda falsa que arribarà a la dita Taula y que no'n pugue rèbrer de curta sinó que sie a pes. Y de aquesta manera, puix entrarà bona moneda que se pagarà ab la mateixa, lo crèdit de la Taula anirà de augment.

(...)

Se prohibeix a tothom que ningú pugue enpaperar los ardits ni menuts de Barcelona, sinó que aquells se haien de comptar al rebre'ls y los que seran falsos que dits botiguers y persones de comerci los deguen tallar ni'ls puguin donar tampoc enpaperats. Prohibint així mateix, per a més facilitar lo que la ciutat desije, que ningun ciutadà ni altra qualsevol persona de la present ciutat pugue pèndrer menuts de creu, donant-los termini als que'n tindran per a poder-los despedir a arbitre dels senyors pahers en la crida que manaran publicar, sots pena de 3 ll. per els contrafahents divididora y applicadora com de sobre està dit y ordenat.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633, f.141-.

1631, 6 de febrer. Lleida

El Consell de Lleida, que havia enviat a Barcelona 30 rals dels menuts retirats de la circulació, rep la informació que en l'assaig d'aquells no es va trobar plata

a l'aleació, El Consell acorda tornar a enviar una altra partida, aquest cop dels menuts vells, per veure si contenen plata.

APL, Notícies diverses, «Quadern a hont se continuaran los ajusts que(s) tindran per los commissaris del magnífic Consell General sobre lo remediar lo dany dels menuts», f. 189.

35

1631, 14 de juny. Lleida

El Consell de Lleida pren la determinació de vendre el metall dels menuts de la ciutat recollits recentment.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633, f. 175-175v.

36

1631, 13 d'agost. Lleida

El Consell de Lleida acorda vendre les manxes de la fàbrica dels menuts de la ciutat.

APL, *Actes del Consell Particular*, 1627-1633.

37

1632, 18 de març. Barcelona

Els consellers de Barcelona acorden que siguin pagades 3.664 lliures als paers, Universitat i particulars de Lleida, pel preu de més de 140 quintars de menuts de dita ciutat, a raó de 26 lliures per quintar, que hauran de ser lliurats al mestre de la seca barcelonina per tal de ser reconvertits en menuts i ardits.

AHCB, Consell de Cent, *Registre de deliberacions*, vol. 141, f. 145.

1634, 9 de juny. Lleida

El Consell General de Lleida es queixa que a la Taula de canvi de la ciutat no-més hi entren menuts i ardots, i no bona moneda d'or i plata.

APL, *Actes del Consell General*, 1630-1636, reg. 439, f. 187.

Citat per F. MATEU LLOPIS, *Datos y documentos para la historia monetaria de Lérida, siglos XIII a XVII*, Lleida, Institut d'Estudis Ilerdencs, 1945.

1643, 19 de febrer. Lleida

Carta dels paers de Lleida al seu síndic, Joan Baptista Canet, en la que li donen instruccions per tal que la ciutat obtingui permís per a fabricar menuts i/o sisens de billó.

...en lo dels menuts servesca també procurar-se prengue resolució per a que pugue esta ciutat valer-se del privilegi del rey Cathòlic per a fabricar aquells en lo entretant que li tornarem proposta. En matèria dels sisens servesque v.m. de vèuer ab sa senyoria si-ns faria mercè de estendre lo privilegi de menuts a sisens, pus tot és moneda de belló, que farem les mateixes armes de la ciutat y de la lliga dels menuts. Ja en altra ocasió del mateix donàrem súplica al senyor governador y al senyor d'Argensó y coneixiem desitjaven fer-ne a esta ciutat per los grans treballs que té...

APL, Correspondència tramesa, 1643-1661, reg. 856, f. 13v-14. Inèdit.

1647, 6 d'abril

El Consell d'Aragó recomana al rei Felip III que prorrogui de 4 a 6 anys el termini que té la ciutat de Lleida per a pagar els drets corresponents a la concessió del privilegi de poder batre moneda de plata i billó.

A la ciudad de Lérida hizo V.M. merced hallandose en ella el año de 1644 de

darla licencia para fabricar 30.000 ducados de plata y 10.000 de vellón, concediéndole espera de quatro años para pagar el sello y media annata que deviese por esta gracia, y agora se ha presentado memorial supplicando a V.M. se sirva mandar que en la paga destos derechos se les admita caución de que la harán en estando la ciudad reintegrada de las pérdidas que ha tenido por causa destas guerras, como se haze con todas las demás universidades y naturales de Cataluña.

Y el Consejo parece que V.M. mande que la espera que se le ha concedido a la ciudad para pagar estos derechos dentro de quatro años, se le prorrogue a seis. V.M. mandará lo que fuese servido.

ACA, Consell d'Aragó, *Secretaria de Catalunya*, lligall 228, doc. 6.

41

1647

Comptes del Tresorer Reial, signats per Miquel de Salvà, regent la Reial Tresoreria a Catalunya, referits a la fabricació de moneda a Lleida.

Item, 22 ll. 2 s. 4 d. per tantes se l'en restaren devent en la resta del compte de que té presentat de la administració de dos dinés per march que té cobrat dels marchs se són fabricats en la ceca de la present ciutat, com consta en la conclusió final del dit compte.

ACA, Reial Patrimon., Mestre Racional, *Llibres del tresorer reial*, vol. 449, f. 15v. Inèdit.

42

1652, 12 de maig, Lleida

Carta dels paers de Lleida al rei Felip III informant-lo de l'inici de les gestions dirigides a esbrinar i solucionar el problema de la manca de pes de les monedes de llei castellana, fabricades últimament a la ciutat.

Señor,

Por evitar la confusión que causaron en esta ciudad de V.R.M. los reales del Perú y garapiña y las discordias que se esperavan entre paysanos y soldados, se acordó por esta ciudad de balerse de la merced que con su Real Privilegio dado en Zaragoza a 23 de abril de 1645 fué servido hazernos para que pudiessemos fabri-

car treynta mil ducados de moneda castellana en reales de a dos, zensillos y sueldos, como se han fabricado parte de ellos desde 8 de mayo del año 51 hasta oy, de muy buena calidad y devido peso sin haver havido contradictio alguna en tomarlos por todos los reynos de V.R.M. Pero como se haya tenido noticia de que en el reyno de Aragón ay alguna quexa del exceso de la liga y diminución en el peso de dicha moneda, quedamos haziendo las diligencias necessarias para ber si en los ministros que la fabrican por quenta de esta ciudad ay alguna falta, para poner en dia el remedio y el menester. Damos a V.R.M. esta noticia para que sia servido entender que en manera alguna se permitirá que esta moneda se labre de calidad que pueda ser descredito alguno de la de los otros reynos, antes bien se procurará con todo effecto el reparo de qualquier descuydo que en este caso haya podido haver, para que en todo caso quede V.M. servido de los procedimientos de esta ciudad...

Lérida a mayo, 12, de 1652.

Los paheres de la ciudad de Lérida.

ACA, Consell d'Aragó, *Secretaria de Catalunya*, lligall 383, 1632 (sic), plec «Moneda».

43

1652, 12 de maig, Lleida

Carta del governador de Lleida, Francisco de Valenzuela y Mendoza al rei, assabentant-lo dels problemes de la moneda de plata que havia estat batuda a la ciutat refontent els rals peruleros i de garapiña. El personal de la seca havia reconegut el frau, encara que, deien, l'havien comès sense malícia. Les anàlisis havien demostrat que les monedes estaven minvades de pes i de talla a raó de: 9 rals i mig menys de llei per marc, i 6 i mig peces menys de pes per marc. El governador creia que el Consell de Lleida i els oficials de la seca no es mereixien que es permetés continuar la fabricació, per la seva cobdícia.

ACA, Consell d'Aragó, *Secretaria de Catalunya*, lligall 383, 1632 (sic), plec «Moneda».

44

1652, 16 de maig. Saragossa

Carta del governador de Lleida, Francisco de Valenzuela y Mendoza, als paers de Lleida, demanant-los que aturin la fabricació de moneda i procedeixin a recollir la fabricada defectuosament.

Aunque del buén gobierno de esa ciudad y personas de su gobierno no se puede pressumir (ni yo lo creo) aya havido dolo en la fundición de la moneda, però por lo que toca al crédito de su magestad, estando marcada con el cuño de Castilla es fuerça tengamos todos sentimiento, y para evitar lo que puede suceder hasta que benga orden de su magestad, a quién yo escrito sobre el caso, parece que V.S. puede serbirse mandar se recoja toda la moneda hecha d-esta calidad y que no se pase adelante en semexante fundición.

APL, Correspondència rebuda, 1648-1655, reg. 857, s. f. Carta molt deteriorada.

45

1652, 2 de juny, Lleida

Carta del governador de Lleida, Francisco de Valenzuela y Mendoza al rei, assabentant-lo del cessament de les emissions i la recollida de la moneda de plata batuda a la ciutat

Su carta de V.M. de 21 del passado he recibido juntamente con la Real Orden de su M. de 21 del, y por ser tan corto el tiempo que ay desde que se reciben las cartas asta que se va la estafeta no he podido poner por execución todo lo que por ella se me manda: si bien algo d-ello está executado, como es, el haver sesado la fábrica de la fundición desde el punto que se supo la falta que havia en la moneda y assimismo se ha deshecho toda la que havia labrada en la casa de la ciudad de aquel genero, y se hazen todas las diligencias posibles para recojer la demás, si bien tengo por cierto que la cantidad que se ha labrado a sido poca. Haré lo que su M. me manda por su R. orden, y de todo yré avisando, y en el ynterín que su M. no hordenare otra cosa no se permitirá que se labre un real. N.S. guarde a V.M. muchos años. Lérida, junio, a 2, del 52.

Francisco de Valenzuela y Mendoza.

ACA, Consell d' Aragó, *Secretaria de Catalunya*, lligall 383, 1632 (sic), plec «Moneda».

46

1652, 2 de juny, Lleida

Un altra carta del governador de Lleida, Francisco de Valenzuela y Mendoza,

tramesa al rei, assabentant-lo del cessament de les emissions i la recollida de la moneda de plata batuda a la ciutat.

...açerca de lo de la moneda, lo que puedo assegurar a V.M. es que la cantidad que se ha fabricado es bién poca y que así por la que se recoje como por la que abrá entrado el pays adentro no habrá necesidad de echar bando para ello, por ebitar el escándalo, los jurados están muy pesarosos de lo sucedido e lla no se fabrica más desde que se reconoció la falta y toda la que havía d(este género y la que se recoje se deshaze toda y no fabricarán un real hasta que su magestad embie orden para ello.

ACA, Consell d'Aragó, Secretaria de Catalunya, lligall 399, full solt.

1652, 14 de juliol, Lleida

Carta del governador de Lleida, Francisco de Valenzuela y Mendoza, al Reial Consell d'Aragó, on informa sobre els fets de Balaguer, Castelló de Farfanya, Camarassa i Arbeca, i on demana autorització per a tornar a fabricar moneda de plata a la ciutat. A continuació, el parer afirmatiu del Reial Consell d'Aragó.

... (por) allarse la ciudad tan pobre y nesositada, me ha pedido suplique a V.M. se sirva de ynterceder con esos señores para que le de permissão para poder labrar de una poca plata labrada que han recojido y de otra que tienen deshecha, labrar hasta 2.000 escudos, que en quanto a la bondad de la que labraron yo salgo a ella, que por esto no escusa en que se prosiga la ynformación que s(está haziendo que yrá el domingo que viene, suplico a V.M. se sirva de pedir esto con todo encarecimiento por que estos pobres hombres se allan confussos por no saver que medio tener para buscar un remedio.

Dese la permición para labrar hasta 2.000 escudos de la plata que dize, no ha- viendo cosa en contrario por el privilegio que se ha de reconocer.

ACA, Consell d'Aragó, Secretaria de Catalunya, lligall 399, full solt.

1659, 24 de juny. Lleida

El Consell de Lleida es fa ressò que a Barcelona s'ha iniciat una investigació sobre la moneda de plata castellana batuda a la ciutat.

Més fonch per dits senyors pahers proposat que en dies atràs vingueren alguns oficials de la ciutat de Barcelona per a efecte de rèbrer informacions de la calitat són los reals de a dos diuen se an fabricat en la fàbrica de la ciutat, y per a dit efecte an fet manament a mossèn Antoni Ortiga, a Joan Genís y Antoni Xifré, per a que dins deu dies vagen a la ciutat de Barcelona so pena de 1.000 escuts per a fi y efecte de testificar en la causa.

APL, *Consell General*, vol. 446, f. 121.

1659, 26 d'octubre. Lleida

El Consell de Lleida acorda pagar el que faci falta per tal de fer més agradable l'estada del doctor Rull a la ciutat, comissionat per tal d'investigar la fabricació de moneda de plata a Lleida.

Als quals fonch per dits senyors pahers proposat com se tingue avís que lo doctor Rull venie de la ciutat de Barcelona a esta a rèbrer informacions de la calitat de la moneda de plata se avie fabricat en esta ciutat y que avien obligat a mossèn Antoni Ortigas, qui és la persona (que) cuidave de la fàbrica de la dita moneda, a mossèn Joan Genis y a Anton Xipré de anar a Barcelona per a dit efecte, y no se sabie encara en lo estat quedarie dit negoci, per lo que paragué als senyors pahers y a alguns ciutadans agasejar a dit senyor doctor Rull demanant al senyor Anton Sallà que com a deute dit senyor doctor Rull se'l ne aportàs a sa casa assistint-lo y regalant-lo per compte de la ciutat, com an efecte ho féu, y com dit senyor Sallà aje gastat per a dit efecte 145 ll. y al carniser se li degue alguna resta, proposes a V.S. per a que se servesca deliberar lo fahedor.

APL, *Consell General*, vol. 446, f. 127-127v.

1660, 24 d'agost. Lleida

La prohomenia de Lleida acorda enviar una còpia del privilegi per a fabricar moneda al Mestre Racional per tal de registrar-lo.

Més fonch proposat que lo senyor don Miquel de Salva scrigué que s'enviàs lo privilegi de fer moneda per a registrar-lo y vuy micer Sanau scriu que los oficials de dit racionalat li an dit que enviaran un porter per ell, lo que propose a V.S. per a que delibere lo fahedor.

Acorda y delibera dita magnífica prohomeneia de capbreu que es fasse un transumpto de dit privilegi y se envie lo privilegi a Barcelona y se pague lo cost de registrar.

APL, *Prohomenies*, vol. 379, f. 99.